

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE CHRISTO CAPITE|| TOTIVS ECCLESIAE,|| QVINQVE LIBRIS|| explicata.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XXVIII. Demonstratur, rectè factam additionem illam, Filioq[ue].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53845](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53845)

rante. RESPONDEO, si Spiritus à solo Patre procedit, fuit similiorem Filium Spiritui, quàm Patri; nam Filius procedit cum Spiritu, & non producit cum Patre. sed neutrum horum argumentorum concludit. nam similitudo attenditur ex parte essentiæ, non ex parte relationum.

CAPVT XXVIII.

*Demonstratur, rectè factam additionem illam,
FILIOQUE.*

SUPEREST ostendere, Latinos potuisse & debuisse explicare Symbolum addendo illam particulam (*Filioque*) ac primùm ostendam, debuisse Symbolum explicari; deinde id potuisse facere Latinos sine Græcis.

Quod ergo debuerit explicari Symbolum probatur, non necessarium est ad salutem non credere Spiritum sanctum à solo Patre procedere, ergo orta hæresi, quæ docebat Spiritum à solo Patre procedere, debuit adhiberi remedium per applicationem, quia debent tolli occasiones errandi.

Probatur antecedens; nam ATHANASIVS in Symbolo, ubi posuerat à Patre & Filio, &c. dicit: *Hac est fides Catholica, quam nisi quisq; integrâ, inuiolatamq; seruauerit, in æternum peribit.* Et in epist. ad Serapionem: *Iuxta quod, inquit, mandat Apostolus, hæreticum hominem post vna aut alteram correptionem deuita, etsi am si quos videas cum Hæreticis per aëra, & cum Petro, & Mose, sicio pede calcantes, nisi Spiritum sanctum profiteatur Deum essentialiter ex Deo Filio existentem, sicut & Filium naturaliter Deum genitum essentialiter ex Deo Patre existentem, si nos profiteremur, non recipias.* Vide similia loca Cyrilli & Epiphaniij apud Thomam in opusculo contra Græcos.

Præterea probatur ex decreto Concilij FLORENTIN. sic habetur: *Definimus, ut hac fidei Veritas ab omnibus Christianis credatur ac suscipiatur, quia Spiritus sanctus à Patre & Filio aternaliter est.* Deniq; ratione. Nam credere Spiritum non esse à Filio, est, ut demonstrauimus, error cõtra Scripturas, ergo necessariò vitandus, Est tamen hoc loco ad-

mauertendum, non semper necessarium fuisse, nō credere non esse à Filio Spiritum sanctum. nam antequam oriretur & definiretur quæstio, satis erat credere, Spiritū à Patre procedere, in quo includebatur etiam, quod procederet à Filio: nec erat opus quærere, an à Filio procederet, nec ne. non enim tenemur omnia scire; sed tamen tenemur nunquā positivè asserere errores. Itaq; postquā mota est quæstio, & multi cœperunt errare, necesse fuit remedium adhibere, & hoc ipsum etiā definiuit Concilium Florentinum in hæc verba: *Definimus explanationem verborum illorum (FILIO QUE) Veritatis declaranda gratia, & imminente tunc necessitate licitè & rationabiliter Symbolo fuisse appositam.*

Veniamus nunc ad alteram partem, ac demonstramus, hanc explanationem à Latinis sine Græcorum consensu fieri potuisse. PRIMO, Papa Romanus est Pastor & Doctor totius Ecclesiæ, vt in ipso Concilio Florentino Græci confessi sunt, & patet ex illo Ioannis ultimo; Pasce oves, ergo potest ipse, etiam sine Concilio, definire res fidei; nam quia Pastor & Doctor vniuersalis est, nō potest errare, cū docet ex cathedra; alioqui tota Ecclesia erraret, quæ illū sequi tenetur. definire autem res fidei ad illum pertinet, qui non potest errare.

SECUNDO, etiam si Papa non esset Pastor totius Ecclesiæ, nec posset definire controverfias fidei sine Concilio, tamen non propterea requireretur Concilium Græcorū & Latino- rum; sed sufficeret Concilium aliquot Episcoporum ab ipso Romano Pontifice conuocatum. est enim ipse (vt minimū) primæ sedis Episcopus, & sine ipso Concilia non habent ro- bur, & cum ipso habent, vt fusè docet Gelasius in tomo de vinculo anathematis. nam firmitas Conciliorum nō oritur ex multitudine & diuersitate Episcoporum, sed ex cōnexio- ne cum sede Petri, cui dictum est: *Rogavi pro te, & non defi- ciat fides tua*, Luc. 22. id quod etiam exempla testatur. Nam Concilium ARIMINENSE habuit DC. Episcopos, partim Græcos, partim Latinos, & tamē quia Romanus Episcopus dissensit, semper est habitū erroneum ab omnibus tam Græ- cis, quàm Latinis. Contrà, Conciliū II. CL. Episcoporū Græ- corum, & in quo nullus fuit Latinorum, quia à Pōtifice Da- maso confirmatū fuit, à quo Ariminense fuerat reprobatū, semper habitū est in honore. Videmus igitur à sede Petri Cō- ciliarum firmitatem esse.

TER-

TERTIO, etiamsi Papa non esset caput totius Ecclesie, nec primæ sedis Episcopus, sed vnus Patriarcha, nihilo maior ceteris, adhuc Græci non possent conqueri propter istam additionem. nam vel quæstio est de fide, vel de ritu, id est, vel nolunt Græci hanc additionem, quia est falsa, et contra fidem; vel quia licet sit vera, tamen non placet illis in Symbolo.

Si est quæstio de ritu: certè sicut multi alij sunt ritus diuersi Græcorum & Latinorum, & non propterea fieri debet schisma; ita etiam iste ritus tolerari poterat sine schismate. Præterea potest vnus Episcopus in sua Ecclesia aliquem ritum instituire sine consensu aliorum: quâto magis tota natio Latinorum simul?

Si autè quæstio est de fide, non possunt quidem Concilia provincialia vel nationalia aliquid ita definire, ut ita debeat ab omnibus recipi, tamen possunt definire, & alij non debent conqueri, sed probare, si viderint rem esse bene definitam; sin minus, conuocare maius Concilium. Nam istud factum videmus sæpius in Ecclesia.

Hæresim Pauli SAMOSATENI damnauit Concilium Antiochenum paucorum Episcoporum, nec alij modò plures in toto mundo conquesti sunt, sed ratum habuerunt, vt patet ex historia Eusebij libro 7. capite vltimo. Hæresim MACEDONII damnauit Concilium Constantinopolitanum, in quo nullus fuit Latinorum, nec Latini conquesti sunt, sed probauerunt. Hæresim PELAGII damnauerunt Concilia provincialia, Mileuitanum & Carthaginense, nullus propterea fecit schisma, quia non fuisset vocatus. Hæresim NESTORII damnauit Concilium Ephesinum, antequam adessent Latini, quos Pontifex Celestinus mittens non tamen Latini conquesti sunt, sed voluerunt cognoscere rem gestam, & cognitam approbauerunt. Et huiusmodi infinita exempla. Græci ergo non possunt conqueri sine ipsis quæstio definita est; præsertim cum post illam definitionem sint vocati ad Concilia generalia, non semel, que bis, sed sæpius, & rursus quæstio proposita & discussa sit ipsis præsentibus.

SI PETAS, licet non fuerint necessariò Græci initio vocandi, tamen cum vocari potuerint, quare initio non sunt vocati

vocati? RESPONDEO, non esse certum, non fuisse vocatos, vt dicitur in Concilio Florentino. vt enim ignoramus, in quo Concilio fuerit facta additio, ita ignoramus, an interfuerint Græci, nec ne. Sed si vocati non sunt, caussa fuit. PRIMO, quia non erat necesse, cùm quæstio esset facilis. Nam, vt Augustinus respondit Pelagianis petentibus generale Concilium, lib. 4. ad Bonifacium, cap. 12. non omnis hæresis est talis, vt propter eam debeant vexari omnes prouinciæ. Et profectò talis est hæc de Spiritu sancto. Etsi facta sunt Concilia generalia, facta sunt vt satisfaceret Græcis, non quòd rei difficultas hoc exigeret. SECUNDO, quia necessitas vrgebat & requirebat celeritatem propter cõtentiones in Gallia & Hispania natas. Nec poterat tam citò ex remotis regionibus Episcopi aduocari. TERTIO, quia inutile erat. Nam eo tempore nulli ferèrant in Græcia homines docti. Has tres caussas reddit Bonauentura I. distinct. II. quæst. I.

CAPVT XXIX.

Soluuntur obiectiones Græcorum.

SED necesse est obiectiones ipsorum diluere. PRIMA est huiusmodi: Synodus III. generalis prohibuit omnem mutationem circa Symbolum; hæc enim habentur ad finem Concilij: *Decreuit sancta Synodus alteram fidem nemini licere proferre, aut scribere, aut exponere præter eam, qua definita fuit à sanctis Patribus apud Nicanam Urbem in Spiritu sancto congregatis. Eos autem, qui fuerint ausi aliam fidem componere, siue porrigere, aut proferre his, qui solunt ad Veritatis cognitionem conuerti ex Gentibus, vel ex Iudais, vel etiam ex qualibet hæresi, istos, siquidem Episcopi fuerint, aut Clerici, alienos, Episcopos quidem ab Episcopatu, Clericos à Clericatu, si Verò Laici fuerint, anathematizatos.*

RESPONDENT nostri, hoc decreto non prohiberi explicationem Symboli, & mutationem quoad verba, sed prohiberi corruptionem per additionem, aut detractionem, contrarium sensum reddentem, id quod probat multis modis. PRIMO, sic intelliguntur etiam verba Pauli Galat. I. vbi anathe-